

אוניברסיטת בר אילן

השוואה במקדמי הצלחה בקריירה בין לקויי למידה לשאינם

לקויי למידה בקרב גברים ונשים

ברכה שיננזון (מרינבך)

עבודה זו מוגשת כחלק מהדרישות לשם קבלת תואר מוסמך

במחלקה לחינוך של אוניברסיטת בר אילן

תקציר

במחקרים נמצא כי לקויי הלמידה מתמודדים עם אתגרים רבים בעולם העבודה: הם מתקשים למצוא עבודה (Minskoff, Sautter, Hoffman & Hawks, 1987), מועסקים לרוב במקצועות בעלי סטטוס נמוך יותר מאשר האוכלוסייה הרגילה, מקבלים משכורות נמוכות יותר, שיעורי האבטלה באוכלוסייה זו גבוהים יותר (Dickinson, Verbeek & Wages, 2002; Kranstover, Thurlow & Bruiniks, 1989; Murray, 2003; Carroll & Ponterotto, 1998).

אתגרים אלה נובעים, ככל הנראה מכך שהקשיים בהם נתקלו לקויי הלמידה בילדותם אינם נעלמים בתקופת הבגרות, אלא ממשיכים להשפיע על תפקודם מבחינה חברתית ואקדמית (Cosden & Lenz & Deshler, 2004; Deshler, 2005; McNamara, 1997). במקומות העבודה נדרשים לקויי הלמידה להתמודד עם אתגרים לא פשוטים ובניהם: לכתוב מאמרים ודו"חות, להתמודד מול פרויקטים (Thomson, 1989), לקלוט אינפורמציה כתובה, לנתח וליישמה (Reich & Shapiro, 1992) וכן לגשת לבחינות בקורסי השתלמויות והכשרה מקצועית (Thomson, 1989).

עם זאת, ישנם מבוגרים לקויי למידה המצליחים להתגבר על קשיים ואתגרים אלה ומצליחים לפתח קריירה מוצלחת. מחקרים רבים ניסו להתחקות אחר הגורמים שיש בידם לנבא הצלחה בקריירה בקרב לקויי למידה. מחקרים אלו ניסו לענות על השאלה: מה גורם לחלק מהאנשים, שגילו קשיים קוגניטיביים ואקדמאים לכל אורך שנות לימודיהם בבתי הספר, והתקשו בתחומי הקריאה והכתיבה בילדותם, להצליח במקום עבודתם? ומדוע ישנם מבוגרים לקויי למידה שמצליחים להתגבר על קשייהם השונים ולהגיע להישגים מרשימים במקום עבודתם, בעוד שאחרים אינם מצליחים לעשות זאת?

Reiff, Ginsberg & Gerber (1995) ערכו ראיונות עומק עם נבדקים שהצליחו מאוד בקריירה המקצועית שלהם, וכן עם נבדקים שהצחתם הוגדרה כבינונית. במחקרם נמצאו גורמים שונים שעזרו ללקויי הלמידה להצליח בפיתוח הקריירה. גורמים אלה הינם מסגור מחדש, יצירתיות נלמדת, שימוש בתמיכה סביבתית, התמדה והצבת מטרות.

ממצאים אלה קיבלו חיזוק בעקבות סדרה של מחקרים שנערכו במרכז פרוסטיג בקליפורניה על ידי Goldberg, Higgins, Raskind & Kenneth (2003). חוקרים אלה ערכו סדרה של מחקרים, בהם

עקבו במשך 10 ו-20 שנה אחרי 41 לקויי למידה שלמדו במרכז זה, ערכו עימם ראיונות עומק והעבירו להם מבחני אינטליגנציה ומבחנים למדידת הישגים לימודיים. במחקרים אלה זוהו שישה גורמים שעזרו ללקויי הלמידה בבנייה ובפיתוח הקריירה. מקדמי ההצלחה שנמצאו במחקריהם הם: פרואקטיביות, הצבת מטרות, יציבות נפשית, תמיכה סביבתית, מודעות עצמית והתמדה.

המחקר הנוכחי מתבסס על ששת מקדמי הצלחה אלו. מקדמי ההצלחה נבחרו בשל היותם מוגדרים כייחוסים הצלחה המתבססים על שיפוטיות שנוצרו בעבודה קלינית עם נבדקים לקויי למידה ומשפחותיהם וגם לאחר ראיונות עומק שנעשו עימם. הנבדקים במחקרינו הינם לקויי למידה בעלי רקע דומה לאלה שבמחקריהם של Goldberg et al. (2003). בנוסף, Goldberg et al. (2003) מצביעים על כך שששת מדדים אלו הינם בעלי ניבוי גבוה להצלחה בהשוואה למשתנים אחרים כמו I.Q, גיל, מגדר, רמה סוציו אקונומית ועוד. מדדים אלו חופפים למדדים שנמצאו במחקריהם של Reiff et al. (1997), Wehmeyer (1996) ו-Werner & Smith (1992).

מטרת המחקר היא לבדוק את ההבדלים בששת מקדמי ההצלחה האלה בין גברים לנשים בקרב לקויי למידה, בהשוואה לאנשים שאינם לקויי למידה.

ההשוואה לאוכלוסייה הרגילה תוכל לסייע לנו לבחון האם מקדמי ההצלחה הללו שכיחים באוכלוסיית לקויי הלמידה ובאוכלוסייה הרגילה באותה המידה. בנוסף, במחקר זה יבדקו לראשונה מקדמי הצלחה אלה באופן כמותי. דבר זה יאפשר מדידה מדויקת יותר של מקדמים אלו, שנבדקו עד כה באופן איכותני.

השוואה מגדרית במקדמי הצלחה אלה, גם היא מחידושי המחקר ותוכל לגלות האם מקדמי הצלחה שונים משפיעים אחרת על גברים ונשים. בעבר נמצאו הבדלים מגדריים במקדמי הצלחה אחרים (Fink, 2002), חשוב לבדוק את ההבדלים בין המינים גם במקדמים אלה, השכיחים כל כך בספרות המחקרית.

במחקר השתתפו 100 נבדקים מבוגרים, המועסקים במקומות עבודה שונים למעלה משנה. 50 מהנבדקים היו בעלי לקות למידה, מתוכם 23 גברים (46%) ו-27 נשים (54%) ו-50 נבדקים ללא לקות למידה, מתוכם 16 גברים (32%) ו-34 נשים (68%). גיל הנבדקים נע בין גיל 25 לגיל 60.

קבוצת לקויי הלמידה הודגמה מתוך מכוני תמיכה, המסייעים למבוגרים לקויי למידה, ממרכזי תמיכה בסטודנטים ובוגרים לקויי למידה בהשכלה הגבוהה, מקורסי ערב המועברים לאוכלוסייה

זו ומעמותות שונות המסייעות למבוגרים לקויי למידה. הנתונים נאספו מהמשתתפים באמצעות השאלון להערכת ששת מקדמי ההצלחה בקריירה.

מניתוח תוצאות המחקר עולה כי כל ששת מקדמי ההצלחה בקריירה נמצאו גבוהים יותר בקרב אנשים שאינם לקויי למידה, בהשוואה ללקויי הלמידה. ממצא זה עשוי להסביר את האתגרים עימם נאלצים לקויי הלמידה להתמודד במקום עבודתם, כגון קשייהם למצוא עבודה וכמות הפיטורים הגבוהה יותר מאשר בקרב האוכלוסייה הרגילה.

בנוסף, נמצאו הבדלים מגדריים בארבעה מתוך ששת מקדמי ההצלחה. בעוד בקרב נבדקים ללא לקויי למידה מקדמי ההצלחה "יציבות נפשית" ו"התמדה" נמצאו גבוהים יותר אצל גברים בהשוואה לנשים ומקדמי ההצלחה "הצבת מטרות" ו"מודעות עצמית" נמצאו שווים בקרב גברים ונשים, בקרב לקויי הלמידה כל ארבעת מקדמי ההצלחה הללו נמצאו גבוהים יותר אצל נשים, בהשוואה לגברים.

ניתן להסביר ממצא זה באמצעות ההבדלים המגדריים שנמצאו במחקרים קודמים בהתמודדות עם קושי או משבר, לטובת הנשים (Mano-Long, 1988, Tamres, Janicki & Helgeson, 2002, Negrin & Sheaffer, 2004). הסבר נוסף עשוי לנבוע מתחושתן של נשים לקויות למידה כי עליהן להתמודד בה בעת גם עם לקות הלמידה שלהן וגם עם הפער המגדרי בתנאי העבודה, דבר שעשוי לגרום להן להפעיל אסטרטגיות להתמודדות כדוגמת מקדמי ההצלחה.

יצוין כי לא נמצאו הבדלים מגדריים בשני מקדמי ההצלחה בקריירה "פרואקטיביות" ו"תמיכה סביבתית" הן בקרב לקויי הלמידה והן באוכלוסייה הרגילה, כלומר בשתי קבוצות המחקר נמצאו שוויון בין גברים לנשים במנבאי הצלחה אלו.

ממצאי המחקר הנוכחי מצביעים על חשיבותם הרבה של הייעוץ וההכוונה למתבגרים ומבוגרים לקויי למידה לקראת יציאתם לעולם העבודה, שכן תוצאות המחקר מגלות פער בין לקויי הלמידה לאוכלוסייה הרגילה בכל ששת מקדמי ההצלחה בקריירה. עקב כך, בטרם יציאתם לעולם העבודה, חשוב להדריך, לייעץ ולתת ללקויי הלמידה כלים המבוססים על ששת מקדמי ההצלחה, על מנת להגדיל את סיכוייהם להתגבר על הקשיים ולהצליח בבניית הקריירה. דבר זה עשוי לצמצם את הקשיים והאתגרים הרבים עימם מתמודדים לקויי הלמידה בעולם העבודה. לדוגמה, ניתן להדריך אותם להציב מטרות באופן יעיל, לתת להם כלים כיצד להתמיד בעבודתם למרות המכשולים

ולכוונם להיעזר בסביבתם הקרובה. מתוצאות המחקר ניכר כי רצוי לשים את הדגש בהכוונת גברים לקויי למידה שכן קבוצה זו קיבלה את התוצאות הנמוכות ביותר ברוב מקדמי ההצלחה בקריירה.

